

мації забезпечує прозорість рішень органів влади всіх рівнів і, безперечно, сприяє демократизації суспільства, активізації участі громадян у громадському житті, управлінні державою.

Публічні бібліотеки, як правило, фінансуються з місцевого бюджету, тому матеріальне забезпечення і розвиток цих закладів залежать від того, наскільки задоволені їхніми послугами населення та місцеві органи влади. Бібліотеки міста намагаються працювати в тісному контакті з місцевими владними структурами, депутатами і якнайшвидше задовольняти їхні інформаційні потреби,

налагоджувати партнерські стосунки, а не виступати тільки в ролі прохачів.

Ми розуміємо, що публічним бібліотекам у системі соціальних інститутів сьогодні належить одна з ключових ролей у формуванні інформаційного суспільства на локальному рівні. Для виконання такого відповідального завдання слід багато чого змінити в публічних бібліотеках – від їхніх функцій до технологій. Поетапно ми цим займаємося. Такі зміни дозволять публічним бібліотекам Києва ввійти у світовий інформаційний простір.

ПРОЕКТ МЕРЕЖЕВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЦБС ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ м. КИЄВА: ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

ЦБС Оболонського району – одна з найбільших у м. Києві. У районі з майже 300 тис. населення діють 6 бібліотек для дорослих та для дітей

З середини 1990-х років у житті українського суспільства відбулися кардинальні зрушення, що вплинули не лише на зміст діяльності, але й на життєздатність кожної конкретної бібліотеки. В умовах перехідного періоду не тільки змінювались економічні, соціальні засади суспільства, а й зростали його інформаційні потреби. Бібліотеки, як соціальні установи, змушені були визначати нову стратегію діяльності відповідно до процесів, що відбувались у країні, і все це за відсутності якісної матеріально-технічної бази, потрібних інформаційних ресурсів та достатньої підготовки бібліотечних спеціалістів.

Ці зміни торкнулись і ЦБС Оболонського району м. Києва, яку очолює Центральна районна бібліотека ім. О.С. Пушкіна. Відомо, що динамічний розвиток будь-якої бібліотеки, формування її позитивного іміджу у владних структур та населення, створення у колективі відчуття впевненості в майбутньому не можуть виникнути самі по собі. Важливим етапом є визначення місії ЦБС, а засобом реалізації завдань, згідно з нею, – окреслення стратегії розвитку, що передбачає ряд організаційних заходів:

- реструктуризацію (зміни організаційної структури бібліотеки або бібліотечної системи);
- реінжиніринг (перебудова технологічних процесів за допомогою нових інформаційних та телекомунікаційних засобів);
- підвищення професійної майстерності працівників бібліотек.

Методом стратегічного управління і неодмінною умовою реалізації інноваційних програм є організаційне проектування. В 2001 році ЦРБ ім. О.С. Пушкіна розробила “Проект мережевої інтеграції ЦБС Оболонського району м. Києва”. Він був спрямований на якісну перебудову роботи бібліотек, що вимагало від працівників цих закладів ретельного аналізу власної роботи, з’ясування її сильних та слабких сторін, перегляду традиційного бачення окремих процесів. Це допомогло виявити внутрішні ресурси, визначити нові напрями діяльності. Великою мірою допоміг досвід зарубіжних колег – бібліотекарів Росії, Європи та США, який ми намагалися перенести на українське підґрунтя, оптимально пристосувати до існуючих умов. У процесі роботи накопичувався і власний досвід організації

інформаційно-бібліотечного сервісу, яким ми хочемо, у

свою чергу, поділитися з українськими фахівцями.

Метою проекту стало створення єдиної мережі інформаційних служб публічних бібліотек Оболонського району та забезпечення доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів. А основним *кредо* у роботі – максимум креативу не лише в розробці самого проекту, а, головне, – в його реалізації.

Методологічна платформа проекту базується на:

- **ідентичності** – вивченні та аналізі існуючого досвіду, адаптації до процесів, характерних для наявного споживчого ринку;
- **інтегрованості та модульності програмного забезпечення;**
- **технологічності** – розробці єдиної технології автоматизації бібліотечних процесів: технологічних, бібліотечного обслуговування, інформаційного забезпечення та управління;
- **однократності** – дотриманні принципу одноразового оброблення та збереження інформації при багаторазовому використанні;
- **удосконаленні управління та моніторингу** – збиранні та аналізі даних, узагальненні отриманих результатів для подальшої якісної реалізації проекту.

Цілями проекту визначено:

- створення єдиної інформаційно-аналітичної служби, застосування вебліографії;
- формування краєзнавчої бази даних;
- ведення єдиного електронного каталогу;
- ретроспективне каталогізування;
- розробку та підтримку веб-сайту ЦБС Оболонського району;
- обслуговування користувачів бібліотек у режимі он-лайн;
- впровадження єдиного читачького квитка для користувачів публічних бібліотек району;
- створення аналітичної служби для збирання, аналізу та узагальнення даних бібліотечної статистики;
- підвищення кваліфікації фахівців бібліотек;

Н. Людвік

- формування інформаційної грамотності користувачів;
- створення асоціації користувачів АІБС МАРК-SQL;
- модернізацію підрозділів бібліотек ЦБС;
- забезпечення бібліотек сучасним технічним обладнанням.

Першими кроками в реалізації проекту стали:

– **створення команди** професіоналів-однумців, команди, готової до постійного оновлення знань, до впровадження інновацій;

– **перетворення у внутрішній структурі ЦРБ ім. О.С. Пушкіна** – реорганізація традиційних відділів у нові, з новою бібліотечною ідеологією (формування інформаційних ресурсів з сектором по роботі з базами даних, інформаційно-аналітичної та маркетингової роботи та ін.);

– розробка і узгодження **інструктивно-регламентуючої документації** (положення про АІБС, про відділи та сектори, посадові інструкції);

– створення **нормативно-методичної документації** (положення про базу даних “Читач”, про електронний каталог з додатками щодо методики заповнення облікових форм, про базу даних “Оболонь” тощо);

– реалізація **авторської програми “Школа тренерів”**, що передбачає курс підвищення кваліфікації працівників (з урахуванням диференціації бібліотечних спеціальностей) та різноманітні форми їхньої атестації.

Втілення мети і завдань проекту відбувається за допомогою автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи “МАРК-SQL” (розробник – “Інформсистема”, Москва, Росія). На її основі здійснюється формування електронного каталогу, забезпечуються інформаційні потреби користувачів, відбувається ряд суто внутрішніх бібліотечних процесів: видача читацького квитка, ведення статистичного обліку, відстежується та аналізується інформація для маркетингових пропозицій, реалізуються функції МБА та ЕДД.

Під час реалізації проекту необхідно було оперативно вирішувати проблеми, з якими стикалися бібліотеки. Перша – виникла під час створення єдиного електронного каталогу. Так, до кожної ЦБС м. Києва входять бібліотеки – Публічну бібліотеку ім. Лесі Українки та Центральну міську бібліотеку ім. Т.Г. Шевченка для дітей покладено функції методичного забезпечення та централізованого комплектування, відповідно, книгозбірень для дорослих та для дітей міста. Ці бібліотеки застосовують різні форми обліку книжкового фонду (актова система обліку у бібліотеках для дорослих та обліковий каталог у бібліотеках для дітей), кожна з них окремо формує електронний каталог для підвідомчих бібліотек, використовуючи при цьому різне програмне забезпечення, відповідно, “ALEF” та “МАРК-SQL”, з різними методичними підходами до опису та індексування, формування бібліографічних записів. Така ситуація ускладнює створення єдиного електронного каталогу ЦБС району, коли злиття баз даних двох центральних бібліотек унеможливлено. Особливо це стосується інвентарного номера – однакового для бібліотек для дорослих та для дітей. Над розв’язанням цієї проблеми почали працювати методичні центри. Однак поки що кожна ЦБС, що прямує шляхом інформатизації, створює власний електронний каталог і, на жаль, дублює вже зроблену міськими центрами роботу з оброблення нових надходжень.

Було переглянуто і роботу з бібліографічного опрацювання періодичних видань. Стало зрозумілим, що немає сенсу власноруч розписувати періодику, коли можна скористатися БД бібліотек – методичних центрів. Так, ми корис-

туємося БД Національної парламентської бібліотеки України, Національної бібліотеки для дітей, ПБ ім. Лесі Українки м. Києва.

Сьогодні набагато більше уваги приділяється створенню краєзнавчої БД, де акумулюються та зберігаються матеріали місцевої влади, архів документів, розвідки краєзнавців.

Почала діяти БД “Читач”. На 01.01.2005 року вона включала інформацію про 15 тис. користувачів бібліотек Оболонського району. На основі введених даних здійснюється маркетинговий аналіз читацького складу за гендерними, віковими ознаками, за соціальним станом, місцем проживання та навчання, вивчаються інтереси користувачів та ін. У подальшому ці дані використовуються для покращання роботи з користувачами: при визначенні політики формування фондів та передплати періодику; формуванні веб-ліографічних списків, у видавничій діяльності, плануванні масових заходів тощо.

Сьогодні до послуг користувачів у читальному залі ЦРБ ім. О.С. Пушкіна – 5 Інтернет-місць.

Реалізація проекту була б неможливою без змін у кадровій політиці. Її провідними напрямками стали: добір фахівців та раціональне використання кадрового потенціалу; підвищення професійного рівня співробітників, стимулювання їхньої ініціативи.

“Школа тренерів”, що існує в межах проекту, включає поетапне вивчення: прикладного програмного забезпечення загального призначення, зокрема інформаційно-лінгвістичного забезпечення АІБС, сучасних бібліотечних технологій; автоматизованого обслуговування користувачів; інформаційного пошуку в електронному режимі тощо. Навчання у школі дало свої результати: створено команду тренерів за окремими напрямками діяльності. Працівниками бібліотеки розроблені та використовуються електронні форми бібліотечної статистики, на основі власного досвіду підготовлено методичні рекомендації, готуються веб-ліографічні списки, діють навчальні групи для користувачів, проведено презентації для бібліотечних фахівців міста та представників міжнародної бібліотечної спільноти.

Успішне впровадження проекту ми вбачаємо у наступному:

– створенні об’єднаного Центру інформатизації публічних бібліотек міста, як для дітей, так і для дорослих, що став би дієвим методично-координаційним та навчальним осередком з вивчення та впровадження інформатизації, функціонування АІБС;

– узагальненні досвіду впровадження Інтернет-технологій, веденні єдиної державної статистики обліку користувачів Інтернету, віртуального обслуговування;

– удосконаленні комп’ютерної лінгвістики – забезпеченні єдиного режиму пошуку в електронних каталогах, незалежно від АІБС, в яких їх було створено;

– дотриманні форматів та уніфікації лінгвістичного забезпечення.

Комплексний, системний підхід до впровадження інновацій вивів бібліотеку Оболонського району на новий ступінь розвитку. Це подобається і користувачам, і бібліотекарям. Легко та приємно працювати у колі однумців. Ми докладаємо максимум зусиль та будемо в подальшому дбати про те, щоб змінювати діяльність бібліотек на краще. Наша команда прагне досягти своєї мети, адже обрала своїм девізом слова: “Через бібліотеку – до духовної досконалості!”.